E. S.-is tegev olnud. Peale ajakirjades, m. s. »Post.« ja »Odamehes«, rohkel arvul avaldatud vähemate kirjutiste ja uurimuste on temalt ilmunud hulk saksakeelseid kirjutisi, milledest mainitagu: »Otto Anton Pleyer« (Russ. Revue 1875); »Das erste Jahrh. des Bestehens der Dorp. Allgem. Witwen- u. Waisen - Verpflegung - Anstalt 1781—1881« (1882); »Das älteste Kirchenbuch von Camby 1719—1759« (1882); dr. med. G. Ottoga koos: »*Album Academicum* der Kais. Universität Dorpat« (1889), ja samuti »Von den 14 000 Immatrikulierten Dorpats« (1891); »Die Ehrenlegion der 14 000 Immatrikulierten« (1893); peale selle mõned artiklid ajakirjas »Balt. Monatschr.«, »Deutsche Monatschr.« j. m.

Alb. Acad. lk. 639; otseteel saadud teated.

A. Kr.

HASTFE(H)R, Jacob Johann, Liivimaa kindralkuberner, sünd. Tallinnas 11. XII 1647 Harjumaa rüütelkohtuniku Ewald H.-i ja Emerentia Veronica, sünd. v. Mengden'i, pojana. — A. 1666 astus H. sõjateenistusse Riia garnisonis, kuid siirdus juba järgmisel a. Stokholmi, kus ta sai kojajunkruks, ja teenis siis laevastikus. Ta sai noore kun. Karl XI heaks sõbraks; kun. tähtsamate nõuandjate Joh. Gyllenstjerna ja Klas Flemingiga sõlmitud sugulussidemete tõttu läks H.-i karjäär väga ruttu. A. 1675 on ta sõjalaevastiku major, a. hiljemini kun. ihukaardi major ja samal a. ooberstleitnant, 1677 ratsa- ja jalaväe ihukaardi ooberst. Peale Taani sõjakäigust osavõttu, kus ta oli end näidanud eriti julge ja osava sõdurina, sai H. kun. täielise usalduse osaliseks; Karl XI valitsussüsteemi veendunud toetajana osutus ta kohaseks isikuks kun. plaanide teostamisel. Et Liivimaa valitsuse etteotsa oli vaja energilist, osavat ja kun. plaanidega tutvunud isikut, määratigi H. veebr. 1686 »Liivimaa kuningl. hertsogkonna ja Riia linna kuberneriks«. Eelmisel päeval oli ta ülendatud jalaväe kindralleitnandiks. Ehkki nimepidi esialgu kuberner, oli H. faktiliselt mainitud provintsi kindralkuberner, kelleks ta järgm. a. algusel ka vormiliselt määrati. Samal ajal sai ta ka kun. nõukogu liikmeks. Ta ülendati, a. 1678 vabahärraks saanud, krahviks. Ja vaevalt 2 a. möödunud, nimetati H. sõjamarssaliks. Liivimaa kindralkuberner oli ta oma surmani 24. XII 1695. — H.-i tegevus Riia kindralkubernerina on suure tähtsusega Liivi ajaloos. Ei või salata, et Karl XI oli temas leidnud haruldaselt energilise ja sihikindla valitsusjuhi, kes, ise provintsist pärit, hästi teadis, kelledega temal tegemist oli Rootsi ainuvalitsusliku kun. plaanide teostamisel. Ta oli vali ja halastamatu, abinõudes hoolimatu, nagu needki, kellede vastu tal tuli võidelda, ta oli valmis intriigidele vastama intriigidega, ja kun. täielise usalduse osalisena võis ta teostada, mida soovis. Peab möönma, et H. oli suurepärase organiseerimisanniga ametnik. Ta korraldas uuesti Liivimaa keskvalitsuse. Kuninganna Kristiina aegadest oli Riia kindralkuberneri ja kuberneri kõrval püsinud peasekretär, kes alati oli olnud assistentsnõunik. See koht kaotati ja asemele asutati maasekretäri amet, mis mõne aja järel juba muudeti kindralkuberneri sekretäri ametiks. Eesmärgiks oli muidugi võimalikult suurema võimu koondamine kun. usaldusmeeste kätesse. H. püüdis anda ka Liivi ametnikkudele selle bürokraatliku kasvatuse, mis oli omane Rootsi ametnikkudele, ja tema püüete mõju on nähtavasti olnud väga sügav ja kestev. Näeme H.-i juhtivat kätt ka omavalitsuste organiseerimisel. Tema mõjukas esinemine Tartu linna administratsiooni korraldamisel, mida nähtavasti oli hädasti vaja, näitab ilmekalt H.-i energiat. Ka kooli- ning kirikualal on H. organisaatorina teotsenud. Tema ajal pandi maksma Liivimaal Rootsi uus kirikuseadus a.-st 1686, korraldati uuesti ülemkonsistoorium Tartus, kaotati aadli patronaadiõigus. Ehkki H.-ist on tahetud väita, et ta sugugi polnud kõrgema hariduse toetaja, vaid vastuoksa vaenuline kultuur-ettevõtteile, on siiski Tartu ülikooli, mille kantsleriks ta määrati, restaureerimine a. 1690 suurelt osalt H.-i teene. Mitmed tema kirjad lubavad oletada, et tema harrastused on elavalt ulatunud ka teistele vaimlistele aladele. — Mõisade reduktsiooni kaudu on H. saanud siiski kõige tuttavamaks ja omandanud ka palju vaenlasi. Juba H.-i eelkäija Liivimaa kindr.-kub. ametis, Krister Horn, keda kun. pidas liiga loiuks ja pehmeks reduktsiooni teostamisel, oli Liivi mõisnikkude meelest olnud liiga vali ja halastamatu. Võib arvata, missugune opositsioon ootas H.-i, kui ta nüüd täie energiaga asus mõisade tagasivõtmisele. Raske on öelda, kas reduktsioon siin palju suurema valjusega teostati kui mujal Rootsi riigis. Et see siin suuremat kõmu ja meelepaha äratas kui mujal, oleneb vist küll juhtivate klasside iseloomust ja vaadetest. Suured mõisade donatsioonid olid siin tihti sündinud tingimustel, mis riigile olid rasked ja sellepärast nüüd pidid tühistatama. Reduktsiooni läbi sai valitsus $^{5}/_{6}$ Liivimaa adramaadest tagasi, ja sissetulekud kasvasid jõudsalt. Selle tõttu oli võimalik teostada provintsis mitmeid uuendusi ja muudatusi. — Just eriti reduktsiooni arvele peame kirjutama asjaolu, et opositsioon H.-i ja Rootsi valitsuse vastu kasvas Liivimaal ootamatul määral. Oposit-